

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความสำคัญ และที่มาของปัญหาการวิจัย

วรรณกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัย เป็นวรรณกรรมที่แพร่หลายในประเทศไทยและประเทศใกล้เคียงมี ลาว เขมร เป็นต้น เฉพาะในประเทศไทยได้มีผู้สนใจศึกษาในประเด็นต่างๆ ตามความสนใจ ได้แก่ ประคอง เจริญจิตรกรรม^๑ ศึกษาวรรณกรรมอีสาน : สังข์ศิลป์ชัย ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมอีสานนั้นผูกพันใกล้ชิดกับชีวิตประจำวันของประชาชนท้องถิ่นอีสาน มาตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย วรรณกรรมอีสานเหล่านี้มีคุณค่าทางด้านเป็นเครื่องให้ความบันเทิงแก่ชาวอีสานมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยบันทึกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนค่านิยมและความคิดเห็นของชาวอีสานไว้ด้วย โดยเฉพาะเรื่องสังข์ศิลป์ชัยฉบับที่นำมาวิจัยนี้มีคุณค่าเหมาะสมที่จะเป็นวรรณกรรมชิ้นเยี่ยมของภาคอีสานเรื่องหนึ่ง เพราะเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าทั้งด้านวรรณศิลป์และทั้งด้านเนื้อหา

วราภรณ์ ดุณา^๒ ศึกษาโลกทัศน์ในวรรณกรรมอีสานเรื่องสังข์ศิลป์ชัย ผลการวิจัยพบว่า โลกทัศน์ที่มนุษย์มีต่อมนุษย์ หมายถึงมนุษย์ให้ความสำคัญกับครอบครัว โดยใช้ความผูกพันทางสายโลหิตและความเป็นเครือญาติ ลักษณะของมนุษย์ที่ดีจะต้องเป็นคนมีศีลธรรม มีความกตัญญู โลกทัศน์ที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติ หมายถึงมนุษย์มีความผูกพันกับธรรมชาติ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตอย่างแยกไม่ออก และโลกทัศน์ที่มนุษย์มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ หมายถึงมนุษย์เชื่อว่าศาสนาเป็นศูนย์กลางในการสร้างความคิด ถือว่าเป็นศูนย์กลางของสังคม ในขณะที่ เบญจพร เรื่องเลิคนุญ^๓ สนใจศึกษาสังข์ศิลป์ชัยอีกคนหนึ่ง แต่เป็นการศึกษาสินไชยฉบับปราจีน : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ ซึ่ง

^๑ ประคอง เจริญจิตรกรรม, วรรณกรรมอีสาน : สังข์ศิลป์ชัย, อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕), หน้า ๑๘๐.

^๒ วราภรณ์ ดุณา, โลกทัศน์ในวรรณกรรมอีสานเรื่องสังข์ศิลป์ชัย, ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม, ๒๕๔๓), หน้า ข.

^๓ เบญจพร เรื่องเลิคนุญ, สินไชยฉบับปราจีน : การศึกษาเชิงวิเคราะห์, ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๐), หน้า ข.

ผลการศึกษาวิเคราะห์พบว่า อักษรไทยน้อยจากต้นฉบับใบลานมีรูปพยัญชนะ สระและตัวเลข คล้ายคลึงกับอักษรไทยน้อยโดยทั่วไป ส่วนอักษรวิธีนั้นมีลักษณะการเขียนคล้ายคลึงกับการเขียน อักษรไทยในปัจจุบัน จะมีพิเศษเฉพาะอักษรควบกล้ำหรือคำที่มาจากภาษาบาลี-สันสกฤต ที่มี ตัวสะกดตัวตาม จึงจะเขียนโดยตัวเพียง ส่วนในด้านวรรณกรรมผู้แต่งใช้คำประพันธ์ประเภทกลอน อ่านอักษรสังวาส ที่มีความไพเราะกินใจและใช้ศิลปะทางภาษาอย่างสูง เนื้อเรื่องเป็นนิทานจักรๆ วงศ์ๆ กล่าวถึงการดำเนินชีวิตของพระโพธิสัตว์จึงทำให้สามารถเอาชนะเหตุการณ์ต่างๆ ได้โดยง่าย

นอกจากนี้ พระครูธรรมสารสุมนต์^๑ ยังได้ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมของ พระพุทธศาสนาในวรรณกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัย ผลการศึกษาวิจัยพบว่า กวีได้นำหลักพุทธธรรมมา ใช้โดยผ่านตัวละครเป็นผู้เล่าและอธิบายหลักธรรม เพื่อชี้ให้เห็นแนวคิดและหลักปฏิบัติต่อกัน กวีได้นำหลักพุทธธรรมสอดแทรกผ่านตัวละคร ซึ่งแสดงผ่านออกมาเป็นพฤติกรรมของตัวละครแต่ละตัว ส่วนหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในเรื่องสังข์ศิลป์ชัย ได้แก่ ความเคารพต่อกัน การบำเพ็ญเพียรภาวนา ความกตัญญู ความเมตตา เป็นต้น

จากรายละเอียดที่กล่าวแล้วข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ได้มีผู้สนใจศึกษาวรรณกรรมสังข์ศิลป์ชัยในประเด็นการเปรียบเทียบฉบับภาคกลางกับภาคอีสาน โลกทัศน์ อักษรวิธี คุณค่า และหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในสังข์ศิลป์ชัย แต่มีอยู่ประเด็นหนึ่งที่ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่ายังไม่มีผู้ศึกษา ได้แก่ ประชาชนชาวจังหวัดขอนแก่นได้รับอิทธิพลจากเรื่องสังข์ศิลป์ชัยโดยตรงและโดยอ้อม ว่ามีพฤติกรรมความเชื่อของเกี่ยวกับวรรณกรรมสังข์ศิลป์ชัยในเรื่องอะไรบ้าง และผลของพฤติกรรมความเชื่อคิดเป็นร้อยละเท่าไร ? ผู้วิจัยจึงได้เสนอโครงการวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมความเชื่อของประชาชนเกี่ยวกับวรรณกรรมสังข์ศิลป์ชัย” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๑ ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่า ประชาชนชาวขอนแก่นในเขตเทศบาลนครขอนแก่นมีพฤติกรรมความเชื่ออย่างไร

๑.๒ วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาความเป็นมาของวรรณกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัย
๒. เพื่อศึกษาพฤติกรรมความเชื่อของประชาชนเกี่ยวกับวรรณกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัย

^๑ พระครูธรรมสารสุมนต์, วิเคราะห์หลักธรรมของพระพุทธศาสนาในวรรณกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัย, พุทธศาสนดรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ข.

๑.๓ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

พฤติกรรมความเชื่อ คือเมื่อผู้ศึกษาเนื้อเรื่อง ฟังการเล่านิทาน ชมการแสดงหนังประโมทัย ชมภาพจิตรกรรมฝาผนัง (รูปแต้ม) ชมการแสดงที่เกี่ยวข้องเรื่องสังข์ศิลป์ชัย เช่น หมอลำ ละครเวที เป็นต้นแล้ว เกิดความเข้าใจ ความนึกคิด ความเกรงกลัว ความเคารพนบ

ประชาชน คือผู้สูงอายุ (พระและภุชงค์) และนักเรียนผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น และนอกเขตเทศบาลนครขอนแก่น

สังข์ศิลป์ชัย คือวรรณกรรมหรือนิทานพื้นบ้านที่เป็นที่นิยมนำมาอ่านและนำมาเล่าสู่กันฟังในโอกาสต่างๆ ของชาวอีสาน และมีชื่อเรียกต่างกันออกไปบ้าง เช่น ศิลป์ชัย ลินไซ หรือสินไซ ในงานวิจัยนี้เฉพาะส่วนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยขอใช้คำว่า ลินไซ เพราะเป็นคำที่ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่นิยมใช้พูดและใช้เขียนกัน

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้ มุ่งศึกษาพฤติกรรมความเชื่อเกี่ยวกับกรรม ผลของกรรม บุญ บาป นรก และสวรรค์ในสังข์ศิลป์ชัยของประชาชนในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น ทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน ๓๐๐ คน โดยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ๒ ด้าน คือ

๑. **ขอบเขตด้านเนื้อหา :** การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาสำหรับการวิจัยไว้ ๒ ประการ คือ ๑) ประวัติความเป็นมาของวรรณกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัย ๒) พฤติกรรมความเชื่อของประชาชนเกี่ยวกับวรรณกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัย

๒. **ขอบเขตในด้านพื้นที่ :** ประชาชนในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น ในงานวิจัยนี้หมายถึงผู้สูงอายุและเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น ทั้งในและนอกเขตเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน ๒๕๐ คน

๑.๕ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสารและพรรณนา (วิจัยภาคสนาม) โดยมุ่งศึกษาถึงพฤติกรรมความเชื่อของประชาชนชาวจังหวัดขอนแก่น ทั้งในและนอกเขตเทศบาลนครขอนแก่น มีวิธีการดังนี้

๑.๕.๑ ศึกษาเอกสารได้แก่นั่งสือวรรณกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัยที่ปราชญ์ชาวบ้านหรือท่านผู้รู้ได้เก็บรักษาไว้และพิจารณาคัดเลือกฉบับสำนวน มั่นคงเรียน และปริชา พินทอง

๑.๕.๒ ศึกษาเอกสารใช้สำหรับศึกษาความเป็นมาของวรรณกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัย

๑.๕.๓ ศึกษาเชิงพรรณนาใช้สำหรับอธิบายพฤติกรรมความเชื่อและหลักธรรมที่ปรากฏ
สังข์ศิลป์ชัย

๑.๕.๔ กลุ่มประชากร

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มประชากรที่เป็นผู้สูงอายุ จำนวน ๕๐ คน และเด็กนักเรียน จำนวน
๒๕๐ คน ทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาลนครขอนแก่น

๑.๕.๕ เครื่องมือสำหรับการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือสำหรับการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

ก. สัมภาษณ์ : เป็นการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านหรือท่านผู้รู้สังข์ศิลป์ชัย ทั้งบรรพชิตและ
คฤหัสถ์ จำนวน ๕๐ รูป/คน

ข. สอบถาม : เป็นการสอบถามนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ – ๖ จำนวน ๒๕๐ คน

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑๖.๑ ได้ทราบประวัติและเนื้อหาของวรรณกรรมหรือนิทานพื้นบ้านเรื่องสังข์ศิลป์ชัย

๑๖.๒ ได้ทราบพฤติกรรมความเชื่อของประชาชนในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น ทั้งในเขต
และนอกเขตเทศบาลนครขอนแก่น เกี่ยวกับวรรณกรรมหรือนิทานพื้นบ้านเรื่องสังข์ศิลป์ชัย